

ÖĞRETMENLERİN OKUMA KÜLTÜRÜ DÜZEYLERİ İLE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINI KULLANMA ALİŞKANLIKLARININ İNCELENMESİ*

Sedat SEVER**, Sedat KARAGÜL***, Bilge Nur DOĞAN
GÜLDENOĞLU****

ÖZ

Öğrencilerin okuma kültürü edinmelerinde kitle iletişim araçlarından etkili bir biçimde yararlanmalarını sağlamak, öğretmenlerin önemli görevlerinden biridir. Öğretmenlerin, bu işlevi yerine getirebilmeleri için öncelikle kendilerinin kitle iletişim araçlarını okuma kültürü bağlamında etkili ve bilinçli bir biçimde kullanmayı alışkanlık durumuna getirmiş olmaları gerekir. Bu bağlamda, çalışmada öğretmenlerin okuma kültürü düzeyleri ile kitle iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri, araştırmacılarca geliştirilen “Okuma Kültürü Düzeyleri ve Kitle İletişim Araçlarını Kullanma Alışkanlığı Sormacısı” ile toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Ankara'nın Çankaya ilçesindeki okullarda görev yapan 217 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmaya katılan Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin sormacaya verdikleri yanıtlar belirlenmiş, ardından bu yanıtların sıklık ve yüzde değerleri hesaplanarak tablolaştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin sormaca sorularına vermiş oldukları yanıtlar daha çok eleştirel okuma düzeyinde yoğunlaşmış; kitle iletişim araçlarının kullanımıyla ilgili bazı sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte öğretmenlerin okuma kültürü düzeyinde edinilmesi beklenen becerilere de tam anlamıyla sahip olmadıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: okuma kültürü, kitle iletişim araçları, Türkçe öğretmenleri, sınıf öğretmenleri

THE EXAMINATION OF THE TEACHERS' READING CULTURE LEVELS AND HABITS OF USING MASS MEDIA

ABSTRACT

* Bu çalışma 8. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kongresi'nde (1-3 Ekim 2015, İstanbul) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

**Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara-Türkiye, sever.sedat@gmail.com

***Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara-Türkiye, sedatkaragul@gmail.com

****Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara-Türkiye, bilgenurdogan@hotmail.com

One of the important tasks of teachers is to enable students to benefit effectively from the mass media in acquiring a reading culture. In order to perform this task, firstly teachers themselves should acquire the habit of using the mass media effectively and responsibly in the context of reading culture. In this respect, the aim of this study is to examine teachers' reading culture levels and habits of using mass media. The research data has been obtained through the "Questionnaire of Reading Culture Level and Habit of Using Mass Media" developed by the researchers. The participants of the research were composed of 217 teachers working in Çankaya, Ankara in the 2014-2015 academic year. Firstly, Turkish language and elementary school teachers' responses to the questionnaire were identified and then the frequencies and percentages of these responses were calculated. Results suggested that the responses of the teachers mostly focused on the critical reading level and this condition showed that they have some limitations regarding using the mass media tools in a deliberative way. Furthermore, as can be seen from the findings of the study, teachers did not have the basic knowledge and skills which involve all the components of the reading culture process.

Keywords: *reading culture, mass media, Turkish language teachers, elementary school teachers*

1. GİRİŞ

Çağdaş ve demokratik toplumlarda okuma kültürü edinmiş bireylere gereksinim duyulmaktadır. Okuma kültürü edinme öncelikle düşünen, duyarlı bireylerin yetiştirilmesini gerektirir. Sever'in (2013a) belirlemesiyle okuma kültürü, "yazılı kültür ürünlerinin dünyasıyla tanışmış; tanıştığı bu dünyanın kendine sunduğu iletileri paylaşma, sınama, sorgulama yeterliliğine ulaşmış; bu olanaklarla yaşamayı alışkanlık haline getirmiş bireylerin edinmiş olduğu" davranışlar bütünüdür. Yılmaz'a (2009) göre de okuma kültürü, bireyin okuma eylemiyle ilişkisinin düzeyi ve niteliği anlamına gelir (s. 134). Bir başka deyişle okuma kültürü, sözü edilen bireyin yaşam biçiminin 'okuma' alanına yansıyan bölümüdür. Okuma kültürü, okuma eylemine ilişkin bireysel ve toplumsal yaşama biçimi olarak da tanımlanmaktadır.

Okuma kültürünü etkileyen birçok değişken bulunmaktadır. Kişinin kitle iletişim araçlarını kullanma düzeyi de bu değişkenlerden biridir. Bireyin gazete, dergi, televizyon, radyo, bilgisayar, internet gibi kitle iletişim araçlarıyla girdiği etkileşim, onun okuma kültürünü yakından etkilemektedir. Aynı biçimde bireyin sahip olduğu okuma kültürü düzeyi de onun kitle iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarını

belirlemede başat etkenlerden biridir (Dilidüzgün, 2013; Sever, 2013a).

Belirtilen sürecin önemli bir değişkeni olan kitle iletişim araçları Savaş'a (2004) göre, öncelikli olarak haber ve bilgi vermek, bunun yanında eğitmek, eğlendirmek gibi amaçları olan, gazete, dergi, radyo, televizyon, sinema gibi kitlelere ulaşan ve iletişimi sağlayan araçlar biçiminde tanımlanmaktadır (s. 2-3). Can'ın da (2005) belirttiği gibi, günümüzde önemli bir yeri ve etkisi olan kitle iletişim araçlarının, kamuoyunu bilgilendirmesi, kamuoyunun serbestçe oluşmasını ve vatandaşların siyasal sürece katılmalarını sağlaması ile bunların yanında eğitici, eğlendirici özellikleri doğrultusunda bazı önemli işlevleri üstlendiği görülmektedir (s. 42).

Kitle iletişim araçlarından en çok televizyonun yaygın olarak kullanıldığı bilinirken, günümüzde bilgisayar ve internetin kullanımı da benzer ölçüde yaygınlaşmıştır. Belirtilen kitle iletişim araçlarının yararlı ve zararlı etkilerinin olabildiği alan uzmanlarınca belirtilerek bunların bireylerin bazı alışkanlıklarını, davranış biçimlerini değiştirebildiği vurgulanmaktadır (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz 2007; Cesur ve Paker, 2007; Özben, 2013). Televizyon, bilgisayar ve internet, yetişkinle çocuk arasındaki iletişimi önemli ölçüde etkilemektedir (Sevinç, 2005). Yapılan araştırmalar ise çocukların ve gençlerin zamanlarının önemli bir bölümünü televizyon ve bilgisayar başında geçirdiklerini ortaya koymaktadır (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007; Odabaş vd., 2008). Bu bağlamda kitle iletişim araçlarını bilinçli olarak kullanan, bunları kendi amaçlarına uygun biçimde seçebilen ve değişen koşullara uyum sağlayabilen bireylerin yetiştirilebilmesi önemli görülmektedir (Aydın, 2010; Gömleksiz, 2004, s. 186).

Kitle iletişim araçlarıyla elde edilen bilgileri sınamak ve bunlardan yararlanmak için okurun öncelikle bir bilinç ve kültür edinmiş olması gerekir. Çünkü kitle iletişim araçlarının ilettiklerini değerlendirebilmek, onlardan amaca uygun olarak yararlanabilmek ancak okuma kültürü edinmiş bilinçli bir okurun gerçekleştirebileceği bir süreçtir (Sever, 2013b).

Okuma kültürü edinmiş bireylerin yetiştirilebilmesi için okul ortamında, öğrencilerin yaş ve ilgilerine seslenen çeşitli türdeki yazınsal ve öğretici özellikteki yapıtların, gazete, dergi vb. araçların öğrenciler tarafından okunması ve sınıfta topluca değerlendirilmesi, öğrencilerin uygulama yoluyla dilsel becerilerini geliştirmelerine ve yazılı kültürle iletişim kurmalarına önemli katkılar sağlar (Sever,

2013a). Gazete ve dergi gibi kitle iletişim araçlarının yanında bilgisayar, internet, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçları da öğrencilerin okuma kültürü edinmelerinde etkilidir. Bu süreçte öğrencilerin okuma kültürü edinmelerinde kitle iletişim araçlarından etkili bir biçimde yararlanmalarını sağlamak, öğretmenlerin önemli görevleri arasındadır. Öğretmenlerin, bu görevi yerine getirebilmeleri için öncelikle kendilerinin kitle iletişim araçlarını okuma kültürü bağlamında etkili ve bilinçli bir biçimde kullanmayı alışkanlık durumuna getirmiş olmaları bir önkoşul niteliği taşımaktadır.

Konuyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, daha çok, öğretmen adaylarının değerlendirildiği araştırmalara ulaşılmaktadır. Örneğin, Atalay vd. (2013) Başkent Üniversitesi öğrencilerinin medya araçlarını tüketim alışkanlıklarının ve bağımlılık durumlarının belirlenmesini amaçlayan çalışmalarında, üniversitedeki 2. sınıf öğrencilerinden 719 kişiye ulaşılmıştır. Çalışma sonuçları cinsiyete göre değerlendirildiğinde televizyon, internet, cep telefonu ve basılı yayın kullanımının her iki cinsiyette de %85'in üzerinde iken, radyo dinleme oranının %70'in altında olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın en önemli sonuçlarından biri de öğrencilerin %71'inde internet, %45'inde cep telefonu, %34'ünde televizyon, %4'ünde de radyo ve basılı yayın kullanım bağımlılığının saptanmış olmasıdır.

Karaman ve Karataş (2009), 2007-2008 eğitim-öğretim döneminde Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe, Sınıf ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü'ndeki 495 öğretmen adayının medya okuryazarlık düzeylerini incelemiştir. Yapılan çalışma sonucunda öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu ve bilgisayar/internet sahipliği, gazete/dergi okuma, TV izleme/internet kullanma sıklığı düzeylerinin de medya okuryazarlığı üzerinde anlamlı etkisinin olduğu belirlenmiştir.

Deveci ve Çengelci'nin (2008) gerçekleştirmiş olduğu çalışmada, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrencilerinin medya okuryazarlığıyla ilgili görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla 20 öğretmen adayı ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmen adayları medya okuryazarlığını "gündemi izleme, haberleri yorumlama" gibi çeşitli görüşlerle açıklamışlardır.

Karaman'ın (2010) çalışmasında ise 2007-2008 eğitim-öğretim döneminde Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe, Sınıf ve

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü 2. ve 3. sınıf öğrencilerinden 495 öğretmen adayının medyayı kullanım biçimleri ve beklentileri incelenmiştir. Elde edilen bulgular, öğretmen adaylarının televizyonu en çok “haber izleme”, interneti ise en çok “bilgiye erişim” amaçlı kullandıklarını göstermiştir.

Öğretmen adaylarının okuma alışkanlığının belirlenmesine ilişkin yapılmış olan birçok çalışmada da kitap okumayı sevmeye, kitap okuma alışkanlığına sahip olma, kitap okumaya gereksinim ve istek duyma, lisans öğrenimindeki bölüm ile anne-babanın eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar belirlenmiştir (Arı ve Demir, 2013; Bozpolat 2010; Demir, 2009; Geçgel ve Burgul, 2009). Aynı amaçla yapılan Batur, Gülveren ve Bek’in (2010) çalışması ise Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, Matematik Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği Bölümü’nden toplam 420 öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Araştırmada tüm bölümlerdeki öğrencilerin okumaya karşı olumlu tutuma sahip oldukları belirlenirken, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha olumlu tutum edindikleri görülmüştür.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının okuma alışkanlıklarına ilişkin tutumlarının ve görüşlerinin belirlendiği çalışma sonuçlarına göre okuma alışkanlığının sınıf öğretmeni adaylarında yeterince gelişmediği belirlenmiştir. Bu alışkanlığın yeterince kazanılmamasında ise ailedeki okuma alışkanlığı, daha önceki öğrenim yaşantıları, ekonomik nedenler ve radyo televizyon-internet kullanımının sıklığı gibi nedenler öne sürülmüştür (Aydın-Yılmaz, 2006).

Kuş ve Türkyılmaz’ın (2010) çalışmasında, Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü’nden 577 öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının okuma sıklıklarının düşük olduğu belirlenmiştir. Bunun nedenlerinden biri olarak da kitle iletişim araçlarına ayrılan sürenin okumaya ayrılan süreyi olumsuz yönde etkilemesi öne sürülmüştür. Ayrıca kütüphane kullanma alışkanlığının da zayıf olduğu, kütüphanelerin daha çok ders çalışmak, gazete ve dergi okumak için kullanıldığı belirlenmiştir.

Saracaloğlu, Karasakaloğlu ve Aslantürk (2010) tarafından Adnan Menderes ve Uludağ Üniversitesi’nde okuyan 465 sınıf öğretmeni adayı ile gerçekleştirilen çalışmada ise öğretmen adaylarının okuma

ilgi ve alışkanlıkları incelenmiştir. Çalışma sonucunda katılımcıların okuma ilgisinin “orta”, okuma alışkanlıklarının da “yetersiz” düzeyde olduğu belirlenirken; Aslantürk ve Saracaloğlu'nun (2010) Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 151 sınıf öğretmeni adayı ile Aydın il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan 203 sınıf öğretmenin okuma ilgi ve alışkanlıklarını karşılaştırdıkları bir diğer çalışmada ise katılımcıların okuma ilgisinin ve okuma alışkanlıklarının “orta” düzeyde olduğu görülmüştür.

İlköğretim okulu öğretmenleri ile gerçekleştirilen diğer bir araştırmada da öğretmenlerin okuma alışkanlık düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar Amerikan Kütüphaneciler Derneği'nin belirlediği ölçütler doğrultusunda değerlendirilmiş ve öğretmenlerin orta düzeyde okuma alışkanlığına sahip olduğu saptanmıştır (Oğuz, Yalınkılıç ve Ülper, 2011). Ankara'daki 16 ilköğretim okulunda görev yapan 127 öğretmenin okuma ve halk kütüphanesini kullanma alışkanlıklarının belirlenmeye çalışıldığı araştırma sonucunda da öğretmenlerin bu yöndeki alışkanlıklarının yeterli düzeyde olmadığı saptanmıştır (Yılmaz, 2002).

Okuma kültürü edindirme sürecinde kitle iletişim araçlarının önemli etkilerinin olduğu bilinmektedir ve bu gerçekliğin doğru yönlendirmelerle olumlu sonuçlara ulaşabileceği düşünülmektedir (Sever vd., 2013c). Bu nedenle kitle iletişim araçlarına ve okuma kültürü düzeylerine yönelik çalışmaların birlikte yürütülmesi, bu süreçte çocuk/genç ve öğretmen adaylarının yanında öğretmenlerin de sınanması önemli görülmektedir. Bu anlayışla çalışmada, öğretmenlerin okuma kültürü düzeyleri ile kitle iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının incelenmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Betimsel araştırmalar, var olan bir durumu ayrıntılı biçimde açıklamaya yöneliktir (Büyüköztürk vd., 2008). Bu amaç doğrultusunda betimlemeye yönelik oluşturulan çalışmaların aynı zamanda daha sonra yapılacak olan araştırmaların denence oluşturması sürecine ilişkin öngörü sağladığı da düşünülmektedir (Erkuş, 2013).

Bireylerin, grupların ya da fiziksel ortamların özelliklerini belirlemeye yönelik olarak eğitim alanında yapılan betimsel

çalışmalarda yaygın biçimde veri toplama aracı olarak sormaca (anket) kullanıldığı çeşitli kaynaklarda belirtilmektedir. Sormaca bireylerin birden çok özelliğini (davranış, tutum, yaşam koşulları vb.) belirlemeye ilişkin çeşitli madde türlerinden oluşan bir araştırma aracıdır (Büyüköztürk vd., 2008; Erkuş, 2013). Bu çalışmada da araştırmacılarca geliştirilen “Okuma Kültürü Düzeyleri ve Kitle İletişim Araçlarını Kullanma Alışkanlığı Sormacası” kullanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Ankara'nın Çankaya ilçesindeki 17 okulda çalışan 217 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 140'ı (91 kadın, 49 erkek) sınıf öğretmeni, 77'si (62 kadın, 15 erkek) Türkçe öğretmenidir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmada kullanılan veri toplama aracı, Sever vd.'nin (2013c) geliştirmiş olduğu sormacanın bu çalışmada yer alan araştırmacılar tarafından öğretmenlere yönelik olarak yeniden düzenlenmesiyle oluşturulmuştur.

Üç bölümden oluşan “Okuma Kültürü Düzeyleri ve Kitle İletişim Araçlarını Kullanma Alışkanlığı Sormacası”nın ilk bölümünde kişisel bilgilere, ikinci bölümünde kitle iletişim araçlarını kullanma alışkanlığına, üçüncü bölümünde ise okuma kültürü düzeylerine yönelik maddeler bulunmaktadır.

Sormacada kişisel bilgilere yönelik 9, kitle iletişim araçlarını kullanma alışkanlığına yönelik 19, okuma kültürü düzeylerine [Temel Okuma (7), Okuma Alışkanlığı (8), Eleştirel Okuma (6), Evrensel Okuryazarlık (8)] yönelik olarak da toplam 29 madde yer almaktadır. Verilerin toplanması sürecinde, katılımcıların belirtilen maddelerden kişisel bilgilere yönelik olanları eksiksiz doldurmaları, kitle iletişim araçlarını kullanma alışkanlığına yönelik olan soruların maddeleri arasından ise sadece bir seçeneği işaretlemeleri ve okuma kültürü düzeylerine yönelik soruları da “evet, bazen, hayır” biçimindeki 3'lü derecelendirmeye göre yanıtlamaları sağlanmıştır.

2.4. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmanın verileri bilgisayar ortamında SPSS 22 paket programı kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmaya katılan Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin “Okuma Kültürü Düzeyleri ve Kitle İletişim

Araçlarını Kullanma Alışkanlığı Sormacası”nda yer alan sorulara verdikleri yanıtları belirlenmiş, ardından bu yanıtların sıklık (frekans) ve yüzde değerleri hesaplanarak tablolaştırılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmada Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin kitle iletişim araçlarını kullanma alışkanlıkları ile okuma kültürü düzeyleri araştırılmıştır. Elde edilen bulgular aşağıdaki çizelgede sunulmuştur.

Tablo 1
Öğretmenlerin Televizyon İzleme Nedenlerinin Sayısal Dağılımı

	Sınıf Öğretmenleri				Türkçe Öğretmenleri			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	f	%	f	%	f	%	F	%
TV seyretmeyi sevdiğim için	8	8.8	3	6.1	2	3.2	0	0
Çevremdekiler izlediği için	5	5.5	0	0	0	0	0	0
Yapacak başka bir işim olmadığı için	5	5.5	0	0	1	1.6	3	20.0
Arkadaşım olmadığı için	1	1.1	0	0	0	0	0	0
Dinlenmek için	14	15.4	11	22.4	11	17.7	2	13.3
İlgimi çeken programlar olduğu için	58	63.7	35	71.4	37	59.7	10	66.7
TOPLAM	91	100.0	49	100.0	62	100.0	15	100.0

Tablo 1’e göre, sınıf öğretmenlerinin ve Türkçe öğretmenlerinin en çok “ilgilerini çeken programlar olduğu için” televizyon izledikleri görülmüştür. Bununla birlikte Türkçe ve sınıf öğretmenlerini televizyon izlemeye iten diğer bir nedenin de “dinlenme gereksinimi” olduğu, öğretmenlerin dinlenmek için televizyon izledikleri görülmektedir.

Tablo 2
Öğretmenlerin Hafta İçi Günlük Televizyon İzleme Sürelerinin Sayısal Dağılımı

	Sınıf Öğretmenleri				Türkçe Öğretmenleri			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	f	%	F	%	f	%	F	%

Televizyon izlemem.	4	4.4	1	2.0	7	11.3	2	13.3
1 saatten az	17	18.7	8	16.3	22	35.5	4	26.7
1-2 saat arası	32	35.2	25	51.0	17	27.4	6	40.0
2-3 saat arası	23	25.3	12	24.5	9	14.5	1	6.7
3-4 saat arası	8	8.8	0	0	6	9.7	1	6.7
4 saatten çok	7	7.7	3	6.1	1	1.6	1	6.7
TOPLAM	91	100.0	49	100.0	62	100.0	15	100.0

Tablo 2'ye göre, sınıf öğretmenleri ile erkek Türkçe öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun hafta içi 1-2 saat arası televizyon izlediklerini, kadın Türkçe öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun ise 1 saatten az televizyon izlediklerini belirttikleri görülmektedir.

Tablo 3

Öğretmenlerin Hafta Sonu Günlük Televizyon İzleme Sürelerinin Sayısal Dağılımı

	Sınıf Öğretmenleri				Türkçe Öğretmenleri			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	f	%	f	%	f	%	F	%
Televizyon izlemem.	6	6.6	3	6.1	6	9.7	2	13.3
1 saatten az	23	25.3	12	24.5	19	30.6	3	20.0
1-2 saat arası	27	29.7	20	40.8	21	33.9	5	33.3
2-3 saat arası	16	17.6	8	16.3	10	16.1	4	26.7
3-4 saat arası	13	14.3	4	8.2	5	8.1	0	0
4 saatten çok	6	6.6	2	4.1	1	1.6	1	6.7
TOPLAM	91	100.0	49	100.0	62	100.0	15	100.0

Tablo 3'e göre, sınıf öğretmenleri ve Türkçe öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun hafta sonu 1-2 saat arası televizyon izledikleri belirlenmiştir.

Tablo 4

Öğretmenlerin Televizyonda En Çok İzledikleri Programların Sayısal Dağılımı

	Sınıf Öğretmenleri				Türkçe Öğretmenleri			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	f	%	f	%	f	%	F	%
Çizgi film	4	4.4	1	2.0	0	0	0	0

Dizi / film	30	33.0	3	6.1	20	32.3	3	20.0
Haber programı	24	26.4	23	46.9	22	35.5	9	60.0
Belgesel	10	11.0	7	14.3	1	1.6	0	0
Spor programı	1	1.1	8	16.3	1	1.6	0	0
Müzik/eğlence programı	5	5.5	2	4.1	1	1.6	0	0
Yarışma programı	8	8.8	2	4.1	9	14.5	2	13.3
Magazin programı	0	0	0	0	0	0	0	0
Dinsel içerikli program	4	4.4	0	0	0	0	0	0
Kültür/sanat programı	4	4.4	3	6.1	7	11.3	1	6.7
Kadına yönelik program	1	1.1	0	0	1	1.6	0	0
TOPLAM	91	100.0	49	100.0	62	100.0	15	100.0

Tablo 4'e göre, kadın sınıf öğretmenlerinin en çok dizi/film izledikleri, erkek sınıf öğretmenleri ile Türkçe öğretmenlerinin en çok haber programı izledikleri belirlenmiştir.

Tablo 5

Öğretmenlerin Bilgisayar Kullanma Amaçlarının Sayısal Dağılımı

	Sınıf Öğretmenleri				Türkçe Öğretmenleri			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	F	%	f	%	f	%	f	%
Oyun oynamak için	7	7.7	3	6.1	0	0	0	0
Sosyal paylaşım siteleri için (facebook, twitter vb)	27	29.7	10	20.4	11	17.7	4	26.7
Ders hazırlığında yararlanmak için (Word/Excel/Powerpoint vb.)	17	18.7	8	16.3	17	27.4	4	26.7
Bilgi kaynaklarına ulaşmak için	14	15.4	12	24.5	26	41.9	5	33.3
Film/dizi/video izlemek için	3	3.3	3	6.1	1	1.6	0	0
Müzik dinlemek için	2	2.2	3	6.1	0	0	0	0

Gazete okumak için	10	11.0	5	10.2	1	1.6	1	6.7
e-posta kullanımı için	11	12.1	5	10.2	6	9.7	1	6.7
TOPLAM	91	100.0	49	100.0	62	100.0	15	100.0

Tablo 5'e göre, Türkçe öğretmenleri ile erkek sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun bilgisayarı en çok bilgi kaynaklarına ulaşmak için kullandıkları, kadın sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun ise sosyal paylaşım siteleri için kullandıkları saptanmıştır.

Tablo 6
Öğretmenlerin Gazete/Dergi Okuma Nedenlerinin Sayısal Dağılımı

	Sınıf Öğretmenleri				Türkçe Öğretmenleri			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	F	%	f	%	f	%	F	%
Gazete/dergi okumayı sevdiğim için	20	22.0	8	16.3	13	21.0	2	13.3
Bilgi edinmek için	19	20.9	20	40.8	13	21.0	6	40.0
Gündemi izlemek için	37	40.7	13	26.5	29	46.8	4	26.7
Kültür/sanat ile ilgili konuları izlemek için	11	12.1	3	6.1	7	11.3	3	20.0
Eğlenmek için	3	3.3	0	0	0	0	0	0
Zaman geçirmek için	1	1.1	1	2.0	0	0	0	0
Spor haberlerini izlemek için	0	0	4	8.2	0	0	0	0
TOPLAM	91	100.0	49	100.0	62	100.0	15	100.0

Tablo 6'ya göre, kadın sınıf öğretmenleri ile kadın Türkçe öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun gündemi izlemek için gazete/dergi okudukları; erkek sınıf öğretmenleri ile erkek Türkçe öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun da bilgi edinmek için gazete/dergi okudukları görülmektedir.

Tablo 7

Öğretmenlerin Günlük Yaşamda En Çok Zaman Ayırdıkları Etkinliklerin Sayısal Dağılımı

	Sınıf Öğretmenleri				Türkçe Öğretmenleri			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	F	%	f	%	f	%	F	%
Televizyon seyretmek	27	29.7	17	34.7	6	9.7	0	0
Bilgisayar oyunları oynamak	4	4.4	0	0	1	1.6	1	6.7
İnternette/ facebook, twitter vb. sitelerde zaman geçirmek	12	13.2	10	20.4	14	22.6	4	26.7
Kitap okumak	15	16.5	7	14.3	17	27.4	5	33.3
Resim, müzik, tiyatro vb. etkinliklerle ilgilenmek	8	8.8	2	4.1	8	12.9	5	33.3
Müze, sergi görmek	1	1.1	1	2.0	0	0	0	0
Spor yapmak	2	2.2	3	6.1	1	1.6	0	0
Radıo dinlemek	3	3.3	2	4.1	11	17.7	0	0
Arkadaşlarıyla zaman geçirmek	19	20.9	7	14.3	4	6.5	0	0
TOPLAM	91	100.0	49	100.0	62	100.0	15	100.0

Tablo 7'ye göre, sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun günlük yaşamda en çok televizyon seyrederek zaman geçirdikleri, Türkçe öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun ise kitap okuyarak zaman geçirdikleri görülmektedir.

Tablo 8

Öğretmenlerin Roman, Şiir, Öykü vb. Türdeki Kitapları Okuma Sıklığının Sayısal Dağılımı

	Sınıf Öğretmenleri				Türkçe Öğretmenleri			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	F	%	f	%	f	%	F	%

Ders kitabı dışında kitap okumam.	0	0	2	4.1	0	0	0	0
6 ayda 1	9	9.9	6	12.2	1	1.6	0	0
3 ayda 1	16	17.6	9	18.4	4	6.5	2	13.3
Ayda 1	23	25.3	14	28.6	15	24.2	5	33.3
15 günde 1	10	11.0	5	10.2	6	9.7	2	13.3
Haftada 1	8	8.8	6	12.2	5	8.1	2	13.3
Haftada 3-4	8	8.8	1	2.0	9	14.5	0	0
Her gün	17	18.7	6	12.2	22	35.5	4	26.7
TOPLAM	91	100.0	49	100.0	62	100.0	15	100.0

Tablo 8'e göre, kadın Türkçe öğretmenlerinin büyük çoğunluğu "her gün kitap" okuduklarını söylerken, sınıf öğretmenleri ile erkek Türkçe öğretmenlerinin büyük çoğunluğu "ayda 1" kitap okuduklarını belirtmiştir.

Tablo 9

Öğretmenlerin "Temel Okuma" Boyutundaki Sorulara Verdikleri Yanıtların Sayısal Dağılımı

	Sınıf Öğretmenleri						Türkçe Öğretmenleri					
	Evet		Bazen		Hayır		Evet		Bazen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Sadece mesleğimle ilgili olan kitapları okurum.	19	13.6	62	44.3	59	42.1	7	9.6	21	28.8	45	61.6
Belli türlerin dışında kitap okumayı yararlı bulmam.	6	4.3	37	26.4	97	69.3	6	8.2	11	15.1	56	76.7
Tanınmış yazarların kitaplarında yer alanların her zaman doğru olduğunu düşünürüm.	27	19.3	49	35.0	64	45.7	9	12.5	24	33.3	39	54.2
Çevremdekilerin okuduğum kitaba yönelik eleştirileri kitaba bakışımı etkiler.	28	20.0	73	52.1	39	27.9	12	16.4	45	61.6	16	21.9
Benim düşüncelerimle çatışan düşünceleri içeren	31	22.1	55	39.3	54	38.6	8	10.4	26	35.6	39	53.4

kitapları okumam.												
Radyo, televizyon, gazete ve internette yer alan olay ve bilgilerin gerçek olduğunu düşünürüm.	30	21.4	84	60.0	26	18.6	8	10.4	45	61.6	20	27.4
Radyo, televizyon, gazete ve internette ilgi alanlarıma seslenen programları izlerim.	90	64.3	45	32.1	5	3.5	47	64.4	26	35.6	0	0

Tablo 9'a göre, sınıf öğretmenlerinin % 13.6'sı, Türkçe öğretmenlerinin de % 9.6'sı sadece mesleğiyle ilgili kitapları okuduğunu söylemektedir. Belli türlerin dışında kitap okumayı yararlı bulmadığını söyleyen sınıf öğretmenlerinin oranı % 4.3 iken, Türkçe öğretmenlerinin oranı % 8.2'dir. Sınıf öğretmenlerinin % 19.3'ü, Türkçe öğretmenlerinin de % 12.5'i tanınmış yazarların kitaplarında yer alanların her zaman doğru olduğunu düşünmektedir. Sınıf öğretmenlerinin % 20.0'si, Türkçe öğretmenlerinin de % 16.4'ü çevresindeki insanların okuduğu kitaba yönelik eleştirilerinin kitaba olan bakışını etkilediğini belirtmiştir. Kendi düşünceleriyle çatışan kitapları okumadığını söyleyen sınıf öğretmenlerinin oranı % 22.1 iken, Türkçe öğretmenlerinin oranı % 10.4'tür. Sınıf öğretmenlerinin % 21.4'ü, Türkçe öğretmenlerinin de % 10.4'ü radyo, televizyon, gazete ve internette yer alan olay ve bilgilerin gerçek olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Bununla birlikte elde edilen bulgulara göre sınıf öğretmenlerinin % 64.3'ü, Türkçe öğretmenlerinin de % 64.4'ü radyo, televizyon, gazete ve internette ilgi alanlarına seslenen programları izlemektedir.

Tablo 10
Öğretmenlerin "Okuma Alışkanlığı" Boyutundaki Sorulara Verdikleri Yanıtların Sayısal Dağılımı

	Sınıf Öğretmenleri						Türkçe Öğretmenleri					
	Evet		Bazen		Hayır		Evet		Bazen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Kitap okumak benim için temel/doğal bir gereksinimdir.	101	72.1	38	27.1	1	0.7	66	90.4	7	9.6	0	0

Kitap okumaya özellikle zaman ayırırm.	95	67.9	42	30.0	3	2.1	60	82.2	13	17.8	0	0
Kitaplar bende okuma ilgi ve isteği uyandırır.	120	85.7	19	13.6	1	0.7	67	47.9	62	44.3	11	7.9
Sürekli roman, öykü vb. türde kitaplar okurum.	67	47.9	62	44.3	11	7.9	46	63.0	22	30.1	5	6.8
Türk ve dünya edebiyatının klasik ve çağdaş yapıtlarını okurum.	44	31.4	79	56.4	16	11.4	45	61.6	27	37.0	1	1.4
Kütüphaneden ilgimi çeken kitapları okumak için düzenli yararlanırım.	30	21.4	62	44.3	48	34.3	13	18.1	36	50.0	23	31.9
Daha çok çevremdekilerin önerdiği kitapları okurum.	19	13.6	76	54.3	45	32.1	7	9.7	32	44.4	33	45.8
Gazete ve dergilerde ilgi alanlarıma seslenen haber ve yazıları düzenli okurum.	65	46.4	69	49.3	6	4.3	42	58.3	30	41.7	0	0

Tablo 10'a göre, Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğu kitap okumanın kendileri için temel/doğal bir gereksinim olduğunu belirtmişlerdir. Kitap okumaya özellikle zaman ayırdığını söyleyen sınıf öğretmenlerinin oranı % 67.9 iken, Türkçe öğretmenlerinin oranı % 82.2'dir. Sınıf öğretmenlerinin % 85.7'si, Türkçe öğretmenlerinin de % 47.9'u kitapların onlarda okuma ilgi ve isteği uyandırdığını belirtmişlerdir. Sürekli roman, öykü vb. türde kitaplar okuduğunu belirten sınıf öğretmenlerinin oranı % 47.9 iken, Türkçe öğretmenlerinin oranı % 63.0'tür. Sınıf öğretmenlerinin % 31.4'ü, Türkçe öğretmenlerinin ise % 61.6'sı Türk ve dünya edebiyatının klasik ve çağdaş yapıtlarını okuduğunu belirtmiştir. Sınıf öğretmenlerinin % 34.3'ü, Türkçe öğretmenlerinin de % 31.9'u kütüphanelerden düzenli olarak yararlanmadıklarını belirtmişlerdir. Daha çok çevresindekilerin önerdiği kitapları okuduğunu söyleyen sınıf öğretmenlerinin oranı % 13.6 iken, Türkçe öğretmenlerinin oranı % 9.7'dir. Buna karşılık sınıf ve Türkçe öğretmenlerinin büyük çoğunluğu gazete ve dergilerde ilgi alanlarına seslenen haber ve yazıları düzenli olarak okuduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 11

Öğretmenlerin “Eleştirel Okuma” Boyutundaki Sorulara Verdikleri Yanıtların Sayısal Dağılımı

	Sınıf Öğretmenleri						Türkçe Öğretmenleri					
	Evet		Bazen		Hayır		Evet		Bazen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Okuyacağım kitabı kendim seçerim.	130	92.9	10	7.1	0	0	69	94.5	4	5.5	0	0
Kitap almadan önce kitaba ilişkin kısa bir araştırma yaparım.	64	45.7	57	40.7	19	13.6	36	49.3	32	43.8	5	6.8
Okuduğum kitapla ilgili düşüncelerimi çevremdekilerle paylaşıyorum.	90	64.3	44	31.4	6	4.3	42	58.3	30	41.7	0	0
Okuduğum kitapta yer alan tutarsızlıkları fark ederim.	105	75.0	34	24.3	1	0.7	57	78.1	15	20.5	1	1.4
Okuduğum kitapta yer alan düşünceleri sorgularım.	112	80.0	26	18.6	2	1.4	59	80.8	14	19.2	0	0
Radyo, televizyon, gazete ve internette izlediğim haberlerin oluşturulma nedenlerini sorgularım.	90	64.3	42	30.0	8	5.7	43	58.9	27	37.0	3	4.1

Tablo 11'e göre, Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğu okuyacakları kitabı kendilerinin seçtiğini belirtmiştir. Kitap almadan önce kitaba ilişkin kısa bir araştırma yaptığını söyleyen sınıf öğretmenlerinin oranı % 45.7 iken, Türkçe öğretmenlerinin oranı % 49.3'tür. Sınıf öğretmenlerinin sadece % 4.3'ü okudukları kitapla ilgili düşüncelerini çevresindekilerle paylaşmadığını belirtirken, Türkçe öğretmenlerinde bu durum belirlenmemiştir. Okuduğu kitapta yer alan tutarsızlıkları fark ettiğini belirten sınıf öğretmenlerinin oranı % 75.0 iken, Türkçe öğretmenlerinin oranı % 78.1'dir. Sınıf öğretmenlerinin % 80'i, Türkçe öğretmenlerinin ise % 80.8'i okuduğu kitapta yer alan düşünceleri sorguladığını belirtmiştir. Radyo, televizyon, gazete ve internette izlediği haberlerin oluşturulma nedenlerini sorguladığını söyleyen sınıf öğretmenlerinin oranı % 64.3 iken, Türkçe öğretmenlerinin oranı % 58.9'dur.

Tablo 12

Öğretmenlerin “Evensel Okuryazarlık” Boyutundaki Sorulara Verdikleri Yanıtların Sayısal Dağılımı

	Sınıf Öğretmenleri						Türkçe Öğretmenleri					
	Evet		Bazen		Hayır		Evet		Bazen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Dergi, gazete gibi süreli yayınları izlerim.	58	41.4	68	48.6	14	10.0	38	52.1	34	46.6	1	1.4
Bir konuyla ilgili araştırma yaparken birden çok kaynağa başvururum.	101	72.1	36	25.7	3	2.1	61	83.6	11	15.1	1	1.4
Bir konuyla ilgili araştırma yaparken yabancı kaynaklardan da yararlanabilirim.	55	39.3	59	42.1	26	18.6	24	32.9	36	49.3	13	17.8
Günlük olaylardan haberdar olmak için radyo, televizyon, gazete ve internetten yararlanırım.	119	85.0	18	12.9	3	2.1	69	94.5	4	5.5	0	0
Mesleğime ilişkin bilgi ve haberleri izlemek için radyo, televizyon, gazete, dergi ve internetten yararlanırım.	118	84.3	22	15.7	0	0	67	91.8	6	8.2	0	0
İlgimi çeken konularda araştırma yapmak için internetten yararlanırım.	116	82.9	22	15.7	2	1.4	67	91.8	6	8.2	0	0
İnternet aracılığıyla toplumsal tartışmaları izlerim.	76	54.3	45	32.1	19	13.6	36	49.3	28	38.4	9	12.3
Radyo, televizyon, gazete, dergi ve internette edindiğim bilgiler toplumsal tartışmalara dönük yorumlarımı biçimlendirir.	57	40.7	68	48.6	15	10.7	23	31.5	42	57.5	8	11.0

Tablo 12’ye göre, sınıf öğretmenlerinin % 41.4’ü, Türkçe öğretmenlerinin de % 52.1’i dergi, gazete gibi süreli yayınları izlediklerini belirtmişlerdir. Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğu bir konuyla ilgili araştırma yaparken birden çok kaynağa başvurduklarını söylemişlerdir. Bir konuyla ilgili araştırma yaparken yabancı kaynaklardan da yararlandığını belirten sınıf öğretmenlerinin oranı % 39.3 iken, Türkçe öğretmenlerinin oranı % 32.9’dur. Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğu günlük olaylardan haberdar

olmak ve mesleklerine ilişkin bilgi ve haberleri izlemek için radyo, televizyon, gazete ve internetten yararlandıklarını, ayrıca ilgilerini çeken konularda araştırma yapmak için de internetten yararlandıklarını belirtmişlerdir. İnternet aracılığıyla toplumsal tartışmaları izlediğini belirten sınıf öğretmenlerinin oranı % 54.3 iken, Türkçe öğretmenlerinin oranı % 49.3'tür. Sınıf öğretmenlerinin % 40.7'si, Türkçe öğretmenlerinin ise % 31.5'i radyo, televizyon, gazete, dergi ve internette edindiği bilgilerin toplumsal tartışmalara dönük yorumlarını biçimlendirdiğini belirtmiştir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kitle iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarını belirlemeye yönelik sorulara vermiş oldukları yanıtlar incelendiğinde, “televizyon izleme nedeni” olarak Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin, en çok “ilgilerini çeken programlar olduğu için” yanıtını verdikleri belirlenmiştir. Bu belirleme sonucunda kitle iletişim araçlarından televizyonun, günlük yaşamda bireylerin ilgilerini çekebilecek birçok seçenek sunduğu ve böylece izleyici kitlesini oluşturduğu düşünülmektedir. Katılımcıların “hafta içi ve hafta sonu günlük televizyon izleme sürelerinin” daha çok “1-2 saat arası”nda değiştiğinin belirlenmesi de bu düşüncüyü destekler niteliktedir. Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin belirtilen süre içinde televizyonda izledikleri programlar incelendiğinde, en çok “haber programlarının” izlendiği belirlenmiştir. Böylece öğretmenlerin televizyonu daha çok gündemi izleme aracı olarak kullandıkları söylenebilir. Bu sonuç, Karaman'ın (2010) çalışmasındaki bulgularla da benzerlik göstermektedir. Cinsiyet değişkeni ele alındığında ise kadın katılımcıların erkek katılımcılardan daha çok “dizi” izledikleri belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin çoğu “magazin içerikli ve kadına yönelik programları” izlemediklerini söylemişlerdir.

Katılımcıların televizyon dışındaki diğer kitle iletişim araçlarından olan “bilgisayar”ı kullanma amaçlarına bakıldığında; daha çok “bilgi kaynaklarına ulaşmak, ders hazırlığında yararlanmak ve sosyal paylaşım siteleri için” seçeneklerini tercih ettikleri belirlenmiştir. Bu belirleme sonucunda öğretmenlerin güncel gelişmeleri izlemek ve ders hazırlıklarını bu yönde daha nitelikli kılmak için bilgisayardan yararlandıkları düşünülmektedir. Bununla birlikte, öğretmenlerin benzer oranda sosyal paylaşım siteleri için de bilgisayarı kullandıklarının belirlenmesi, bu kullanımın ne kadar bilinçli ve

amaca uygun olduğu sorusunu ortaya çıkarmaktadır. Alan uzmanlarınca günümüzde gençlerin de zamanlarının çoğunu belirtilen paylaşım sitelerinde geçirdikleri düşünüldüğünde (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007; Cesur ve Paker, 2007; Odabaş vd., 2008; Özben, 2013; Sevinç, 2005), konuya ilişkin olarak öğretmenlerin öğrencilerine ne ölçüde örnek olabilecekleri sorgulanmalıdır.

Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin “gazete ve dergi okuma nedenleri” cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, kadınların en çok “gündemi izlemek için” seçeneğini, erkeklerin ise “bilgi edinmek için” seçeneğini tercih ettikleri belirlenmiştir. Bu seçenekleri “kültür/sanat ile ilgili konuları izlemek” ve “gazete/dergi okumayı sevdiğim için” seçenekleri izlemektedir. Öğretmenlerin gazete ve dergi okumaya yönelik bu olumlu davranışlarının, öğrencilerine örnek olma anlamında olumlu dönütler sunabileceği düşünülmektedir.

Öğretmenlerin günlük yaşamda en çok zaman ayırdıkları etkinliklere ilişkin vermiş oldukları yanıtlar incelendiğinde; sınıf öğretmenlerinin en çok “televizyon seyrettiği” görülürken, Türkçe öğretmenlerinin ise en çok “kitap okuduğu” belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin “müze, sergi gezmek” etkinliğini en az oranda işaretlemeleri, okulun, okul dışındaki sanatsal ve kültürel uyarılardan yararlanma konusunda yeterli bir bilinç düzeyine ulaşmadığını düşündürmektedir.

Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin okuma kültürü düzeylerini belirlemeye yönelik sorulara vermiş oldukları yanıtlar incelendiğinde; sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun “her gün”, “haftada 3-4”, “haftada 1”, “15 günde 1” ve “ayda 1” kitap okuma seçeneklerini işaretledikleri, Türkçe öğretmenlerinin çoğunluğunun ise “her gün” ve “ayda 1” seçeneklerinde yoğunlaştıkları belirlenmiştir. Alan uzmanlarınca, özellikle çocukların erken yaşlardan başlayarak nitelikli yazınsal metinlerle buluşturulmasının önemi yinelenmektedir (Dilidüzgün, 2013; Sever, 2013a; Sever, 2013b). Bu nedenle küçük yaşlardaki öğrencilerine sınıf öğretmenlerinin okuma kültürü edinmiş bireyler olarak örnek olmaları önemli görülmektedir. Çocukların ve gençlerin erken dönemde edinmiş oldukları okuma alışkanlığını geliştirerek ileriki yaşlarda okuma kültürü edinmeleri sürecinde Türkçe öğretmenlerinin de etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Katılımcılardan kadın Türkçe öğretmenlerinin her gün kitap okumaya zaman ayırması okuma kültürü süreci için olumlu bulunurken, diğer

öğretmenlerin de benzer davranışları içselleştirmelerinin önemine inanılmaktadır.

Katılımcıların sormacada yer alan “temel okuma” boyutundaki sorulara verdikleri yanıtlara bakıldığında, “hayır” ve “bazen” seçeneklerinin daha çok belirlenmiş olması, öğretmenlerin temel okuma düzeyinden daha üst düzeyde okur olduklarını göstermektedir. Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin meslekleriyle ilgili kitapların yanında farklı kitapları da okuduklarını; öte yandan yazarların kitaplarında yer alan duygu ve düşüncelerin de sınanması gerektiğini belirtmeleri, onların okuma alışkanlığını edinmiş olduklarını düşündürmekte; ayrıca, okunan kitaplardaki yargıların doğrudan kabul edilmemesi, öğretmenlerin kendi anlayışlarıyla çatışan düşünceleri içeren kitapları da okuduklarının belirlenmesi, eleştirel okuma düzeyine doğru atılmış bir adım olarak değerlendirilebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin “okuma alışkanlığına ilişkin yanıtları incelendiğinde, “evet” ve “bazen” seçeneklerinin daha çok belirlenmiş olması, “hayır” seçeneğinin genel anlamda yeğlenmemesi, katılımcıların okuma alışkanlığı düzeyinin üzerinde olduklarını göstermektedir. Bu alışkanlık doğrultusunda nitelikli yapıtlarla buluşan, kitap okumayı yaşamının bir parçası biçimine dönüştürebilen ve bunun önemini içselleştiren öğretmenlerin, öğrencilerine örnek olabileceği, onların okuma kültürü edinme süreçlerine de önemli katkılar sağlayabilecekleri düşünülmektedir. Öğretmenlerin okuma alışkanlığı düzeyinin üzerinde oldukları belirlenirken, kütüphanelerden düzenli olarak yararlanma becerisini beklenen düzeyde edinmedikleri saptanmıştır. Bu belirlemeler, konuya ilişkin yapılmış olan Yılmaz (2002) ile Kuş ve Türkyılmaz’ın (2010) çalışmalarının sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir.

Öğretmenlerin sormacada yer alan “eleştirel okuma” boyutundaki sorulara vermiş oldukları yanıtlar incelendiğinde, tüm maddeler için en yüksek oranda “evet” seçeneğinin yeğlendiği belirlenmiştir. Bu belirleme sonucunda Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun “eleştirel okuma” düzeyinde kazanımlar edinmiş olduğu düşünülebilir. Öğretmenlerin kitap almadan önce kitaba ilişkin kısa bir araştırma yaparak kitabı kendilerinin seçtiğini ve bu süreçte okudukları kitapta yer alan (varsa) tutarsızlıkları fark ederek kitaptaki düşünceleri sorguladıklarını, okuma eyleminin ardından ise okudukları kitapla ilgili düşüncelerini çevresindekilerle paylaştıklarını belirtmiş olmaları, eleştirel okurdan beklenen

davranışlardır. Okuma kültürü edinmiş bireyleri yetiştirebilme konusunda öğretmenlerin sorumlulukları düşünüldüğünde; araştıran, sorgulayan, bu anlamda kendisini geliştirebilen ve bu gelişimini, düşüncelerini çevresindekilerle de paylaşabilen bireylerin varlığı büyük bir önem taşımaktadır.

Okuma kültürü edinme sürecinin son boyutu olan “evrensel okuryazarlık” sorularına ilişkin öğretmenlerin yanıtları incelendiğinde, “hayır” seçeneğinin bir önceki boyuta göre daha çok belirlendiği görülmüştür. Bu sonuç katılımcıların, evrensel okuryazarlık düzeyi yerine, bir önceki düzey olan “eleştirel okuma” boyutuna daha yakın olduklarını düşündürmektedir.

Sonuç olarak, araştırmaya katılan Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin sormaca sorularına vermiş oldukları yanıtlar değerlendirildiğinde; yanıtların daha çok eleştirel okuma düzeyinde yoğunlaştığı ve öğretmenlerin kitle iletişim araçlarını bilinçli bir biçimde kullanma konusunda bazı sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Öte yandan, öğretmenlerin okuma kültürü edinme sürecinin tüm bileşenlerini kapsayacak bilgi ve becerilere de tam anlamıyla sahip olmadıkları görülmüştür. Bilinmelidir ki okuma kültürü edinmiş ve kitle iletişim araçlarını amacına uygun biçimde kullanabilen öğretmenlerin varlığı, çağdaş bir öğrenme ve öğretme süreci için yaşamsal bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda öğretmen yetiştirmeye dönük lisans programlarının öğrencilere okuma kültürünü edindirebilecek ve kitle iletişim araçlarını bilinçli bir biçimde kullanma alışkanlığını kazandırabilecek bir niteliğe kavuşturulması önemli görülmektedir. Bu nedenle anılan programların okuma kültürü ve kitle iletişim araçları bağlamında incelenmesine yönelik çalışmaların yapılması önerilmektedir. Bununla birlikte aile-çocuk-kitap etkileşimini sınavacak; okulöncesi/ilkokul öğretmenleri ile değişik alanlardaki öğretmenlerin okuma kültürü düzeylerini belirleyecek yeni araştırmaların alan uzmanlarınca yapılması da getirilen öneriler arasındadır.

5. KAYNAKÇA

- Aksaçhoğlu, A. G. ve Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 1(21), 3-28.
- Arı, E. ve Demir, M. K. (2013). İlköğretim bölümü öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 116-128.

- Aslantürk, E. ve Saracaloğlu, A. S. (2010). Sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının okuma ilgi ve alışkanlıklarının karşılaştırılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 155-176.
- Atalay, F. B., Barutcu, G., Koçak, A. Ö., Taş, E. G. ve Üstündağ, I. (2013). *Başkent Üniversitesi Öğrencilerinin Medya Tüketim Alışkanlıkları*, XV. Öğrenci Sempozyumu Çalışma Grubu Raporları. <http://tip.baskent.edu.tr/egitim/mezuniyetoncesi/calismagrp/ogrsmpzsnm15/ogrsmpzsnm15.php>, Erişim Tarihi: 21.09.2015.
- Aydın, T. (2010). *1990 yılı ve sonrası Türkiye’de kitle iletişim araçları ve müzik medya üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, Türkiye).
- Aydın-Yılmaz, Z. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının okuma alışkanlığı. *İlköğretim Online*, 5(1), 1-6.
- Batur, Z., Gülveren, H. ve Bek, H. (2010). Öğretmen adaylarının okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma: Uşak Eğitim Fakültesi örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 32-49.
- Bozpolat, E. (2010). Öğretmen adaylarının okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi (Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği). *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 2(1), 411-428.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Can, F. (2005). *Bilgi çağının güdümlü silahı medya*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Cesur, S. ve Paker, O. (2007). Televizyon ve çocuk: çocukların tv programlarına ilişkin tercihleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 106-125.
- Demir, T. (2009). İlköğretim II. kademe öğretmen adaylarının okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma (Gazi Üniversitesi örneği). *Turkish Studies*, 4(3), 717-745.
- Deveci, H. ve Çengelci, T. (2008). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarından medya okuryazarlığına bir bakış. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 25-43.
- Dilidüzgün, S. (2013). *İletişim odaklı Türkçe derslerinde çocuk kitapları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Erkuş, A. (2013). *Bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin.
- Geçgel, H. ve Burgul, F. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin okuma ilgi alanları (Çanakkale örneği). *TUBAV Bilim Dergisi*, 2(3), 341-353.
- Gömlüksiz, M. N. (2004). Kitap okuma alışkanlığına ilişkin bir tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 185-195.
- Karaman, M. K. (2010). Öğretmen adaylarının TV ve internet teknolojilerini kullanma amaç ve beklentilerinin medya okuryazarlığı bağlamında değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 51-62.

- Karaman, M. K. ve Karataş, A. (2009). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri. *İlköğretim Online*, 8(3), 798-808.
- Kuş, Z. ve Türkyılmaz, M. (2010). Sosyal bilgiler ve Türkçe öğretmeni adaylarının okuma durumları: (ilgi, alışkanlık ve okuma stratejilerini kullanım düzeyleri). *Türk Kütüphaneciliği*, 24(1), 11-32.
- Odabaş, H., Odabaş Z.Y. ve Coşkun P. (2008). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığı: Ankara Üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 431-465.
- Oğuz, E., Yalınkılıç, K. ve Ülper, H. (2011). *İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Okuma Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi, Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Araştırmaları*, 1(1), [http://www.academia.edu/1289041/Ilkogretim Okulu Ogretmenlerinin OkumaAliskanliklarinin Değerlendirilmesi Assessing Reading Habits of Classroom Teachers](http://www.academia.edu/1289041/Ilkogretim_Okulu_Ogretmenlerinin_OkumaAliskanliklarinin_Değerlendirilmesi_Assessing_Reading_Habits_of_Classroom_Teachers), Erişim Tarihi: 12.09.2015.
- Özben, Ş. (2013). Üniversite öğrencilerinin televizyon izleme süresine göre yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 198-206.
- Saracaloğlu, A. S., Karasakaloğlu, N. ve Aslantürk, E. (2010). Sınıf öğretmeni adaylarının okuma ilgi ve alışkanlıklarının karşılaştırılması (Adnan Menderes ve Uludağ Üniversiteleri örneği). *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 457-480.
- Savaş, G. (2004). Kitle iletişim araçlarına eleştirel bir yaklaşım. *İnsan Bilimleri Dergisi*, <http://www.insanbilimleri.com/ojs/index.php/uib/article/viewArticle/160> Erişim Tarihi: 12.09.2015.
- Sever, S. (2013a). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem.
- Sever, S. (2013b). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem.
- Sever, S., İnce Samur, A. Ö., Doğan, B. N., Çıldır, B. ve Bulut, S. (2013). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin okuma kültürü edinme düzeyleri ile kitle iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının incelenmesi. *1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı-1* içinde (s. 371-397).
- Sevinç, M. (2005). Evrensel ve yerel değerlerin eğitime yansımaları. Y. Mehmedoğlu ve A. U. Mehmedoğlu (Ed.), *Küreselleşme, ahlak ve değerler* içinde (s. 207). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Yılmaz, B. (2002). Ankara'daki ilköğretim öğretmenlerinin okuma ve halk kütüphanesi kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 16(4), 441-460.